

ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ

БЕРЕЗОВСЬКА Наталя Леонідівна

УДК 343.242-053.6

**ПОКАРАННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ З ВИПРАВНО-ТРУДОВИМ
ВПЛИВОМ, ЩО ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ ДО НЕПОВНОЛІТНІХ**

Спеціальність 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія;
кримінально-виконавче право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Одеса – 2010

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Одеській національній юридичній академії Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник кандидат юридичних наук, доцент,
Заслужений юрист України
МИРОШНИЧЕНКО Наталія Анатоліївна,
Одеська національна юридична академія,
професор кафедри кримінального права

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України
МЕРКУЛОВА Валентина Олександрівна,
Одеський державний університет
внутрішніх справ,
в.о. першого проректора з навчальної
та методичної роботи;

кандидат юридичних наук, доцент
ОМЕЛЬЧУК Олег Миколайович,
Хмельницький університет управління
та права, ректор

Захист відбудеться 11 липня 2010 р. о 12 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.086.01 Одеської національної юридичної академії за адресою: 65009, м. Одеса, вул. Фонтанська дорога, 23.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Одеської національної юридичної академії за адресою: м. Одеса, вул. Піонерська, 2.

Автореферат розісланий 4 червня 2010 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л.Р. Біла-Тіунова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасний етап правового розвитку України характеризується реформуванням кримінальної юстиції, що відбувається у напрямі подальшої демократизації, гуманізації, посилення захисту прав і свобод людини відповідно до вимог міжнародно-правових актів і зобов'язань української держави перед європейським та світовим співтовариством. Основними завданнями Концепції реформування кримінальної юстиції України визнано гуманізацію кримінального законодавства та створення умов для гуманізації сфери виконання кримінальних покарань. Важливим напрямом кримінальної політики держави є реалізація принципу гуманізму щодо неповнолітніх злочинців, впровадження міжнародно-правових стандартів при покаранні засуджених зазначеної категорії.

Специфічні риси особи неповнолітнього обумовили необхідність виділення норм правового регулювання кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх в окремий розділ КК України. Передбачаючи у Кримінальному кодексі України розділ XV “Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх”, законодавець мав на меті полегшити, порівняно з повнолітніми, становище неповнолітніх злочинців. Але на практиці у сфері застосування покарання до неповнолітніх склалася вкрай несприятлива ситуація.

Так, система покарань неповнолітніх містить п'ять основних видів покарань. При цьому покарання у виді громадських робіт, виправних робіт та арешту не застосовуються до осіб, які не досягли 16-річного віку.

У переважній більшості випадків можливість призначення покарання у виді штрафу, з огляду на формальні вимоги кримінального закону та особливості виправних можливостей цього виду покарання стосовно неповнолітніх, є обмеженою. Тому, нерідко, коли для повнолітніх осіб санкція статті (частини статті) Особливої частини КК України є альтернативною, для неповнолітніх, у більшості випадків, вона стає безальтернативною.

Кримінальне законодавство України, яке хоча і враховує низку положень міжнародно-правових актів у сфері покарання неповнолітніх, потребує удосконалення, передусім, що стосується відповідності змісту покарання та його відбування вимогам міжнародно-правових актів, розширення можливостей диференціації

кримінальної відповідальності та гуманізації покарання неповнолітніх, у цілому підвищення ефективності системи покарань неповнолітніх.

Особлива роль у зв'язку із цим в теорії та практиці кримінального права належить покаранням, пов'язаним із виправно-трудовим впливом, оскільки зміст цих видів покарань та зміст їх відбування найбільшою мірою відповідають міжнародно-правовим актам у сфері покарання неповнолітніх. Ці види покарань володіють значним потенціалом, спрямованим на виправлення засуджених неповнолітніх, засоби

виправно-трудового впливу рекомендовані міжнародним співтовариством для застосування до неповнолітніх злочинців.

Дослідженню кримінально-правових та кримінально-виконавчих проблем покарання в цілому та покарань як пов'язаних, так і не пов'язаних із виправно-трудовим впливом, що застосовуються до неповнолітніх, у науковій літературі приділена значна увага. Вагомий внесок у розвиток теоретичних уявлень й удосконалення кримінального та кримінально-виконавчого законодавства щодо поставленої проблематики зроблено в роботах Ю.П. Аленіна, З.А. Астемірова, М.М. Бабаєва, Л.В. Багрій-Шахматова, О.О. Балобанова, А.М. Бандурки, М.І. Бажанова, І.М. Гальперіна, В.О. Глушкова, В.В. Голіна, В.К. Грищука, Н.О. Гуторової, Т.А. Денисової, Г.В. Дровосекова, В.М. Дрьоміна, Г.І. Забрянського, І.І. Карпеця, С.В. Ківалова, В.О. Меркулової, Г.М. Миньковського, Н.А. Мирошніченко, В.О. Навроцького, О.Є. Наташева, І.С. Ноя, О.М. Омельчука, В.І. Осадчого, В.Ф. Пірожкова, А.Х. Степанюка, Є.Л. Стрельцова, М.О. Стручкова, В.М. Трубникова, В.О. Тулякова, А.П. Тузова, М.Д. Шаргородського, М.І. Хавронюка, Н.С. Юзікової та інших видатних вчених та практиків. На сучасному етапі окремі аспекти покарань, пов'язаних із виправно-трудовим впливом, досліджувалися в кандидатських дисертаціях І.Г. Богатирьовим, В.М. Бурдіним, І.А. Вартилицевою, Т.О. Гончар, Т.І. Іванюк, В.А. Львовичіним, В.Г. Павленком, О.С. Яцуном та ін.

Проте комплексного дослідження проблем покарань, пов'язаних із виправно-трудовим впливом, що застосовуються до неповнолітніх, заснованого на новому кримінальному законодавстві у світлі сучасних соціально-економічних і правових перетворень в Україні не здійснювалося.

Наведені обставини зумовили вибір теми дослідження, її актуальність і науково-практичне значення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Теоретичні й практичні проблеми дисертації досліджувалися в межах виконання планів науково-дослідної роботи кафедри кримінального права Одеської національної юридичної академії за темою: “Забезпечення соціальної справедливості нормами кримінального права”, які були складовою частиною відповідного плану науково-дослідної роботи Одеської національної юридичної академії “Правові проблеми становлення й розвитку сучасної української держави” на 2001–2005 рр. (державний реєстраційний номер 0101U001195) та “Тенденції та перспективи розвитку кримінального права України” на 2006–2010 рр., який є складовою частиною наукового дослідження Одеської національної юридичної академії “Традиції та новації в сучасній українській державності і правовому житті” (державний реєстраційний номер 0106U004970).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є розкриття та узагальнення теоретико-правових і практичних засад покарань, пов'язаних із виправно-трудовим впливом, що застосовуються до неповнолітніх, а також формулювання науково-обґрунтованих пропозицій з удосконалення чинного кримінального і кримінально-виконавчого законодавства у цій сфері суспільних відносин.

Для досягнення поставленої мети вирішувалися такі основні завдання:

розкрити теоретичні засади покарань, пов'язаних із виправно-трудовим впливом, що застосовуються до неповнолітніх, проаналізувати їх зміст, цілі та ознаки;

визначити види покарань, пов'язаних із виправно-трудовим впливом, що застосовуються до неповнолітніх за законодавством України;

здійснити ретроспективний аналіз виникнення і розвитку покарань, пов'язаних із виправно-трудовим впливом, що застосовуються до неповнолітніх, дослідити основні тенденції їх генезису;

охарактеризувати покарання у виді громадських робіт, виправних робіт, позбавлення волі на певний строк та практику їх застосування до неповнолітніх в Україні;

дослідити міжнародно-правові стандарти у сфері покарань, пов'язаних із виправно-трудовим впливом, що застосовуються до неповнолітніх;

сформулювати науково-обґрунтовані пропозиції з удосконалення системи покарань неповнолітніх у площині реалізації міжнародно-

правових стандартів щодо покарання неповнолітніх, гуманізації покарання та розширення можливостей застосування основних засобів виправно-трудового впливу при відбуванні неповнолітніми певних видів покарань.

Об'єктом дослідження є покарання як інститут кримінального права України.

Предметом дослідження є покарання, пов'язані з виправно-трудовим впливом, що застосовуються до неповнолітніх.

Методи дослідження обрані з урахуванням поставленої мети, визначених завдань, об'єкта і предмета дослідження. У роботі використовувалися загальні методи наукового пізнання та спеціальні методи юридичної науки. Їх застосування має комплексний характер.

Діалектичний метод наукового пізнання дійсності, у поєднанні із загально-логічними методами аналізу і синтезу, дозволив дослідити сутність, зміст і властивості покарань, пов'язаних із виправно-трудовим впливом, що застосовуються до неповнолітніх, розглянути правові явища у їх розвитку, взаємозв'язку та взаємодії, зробити висновки стосовно ефективності діючих кримінально-правових норм у цій сфері (рр. 1, 2, 3). Використання методу історизму дозволило проаналізувати етапи становлення і розвитку кримінального законодавства про покарання неповнолітніх та пов'язування відбування покарання з виправно-трудовим впливом (п. 1.2). За допомогою системно-структурного методу визначено систему покарань неповнолітніх, виділено окремі елементи цієї системи, надано їх функціональну характеристику (п. 3.2). Формально-логічний метод використовувався як універсальний спосіб аргументації (рр. 1, 2, 3). Порівняльно-правовий метод застосовувався при порівнянні кримінального законодавства України про покарання неповнолітніх з відповідними нормами кримінального законодавства інших держав, міжнародними стандартами у сфері покарання неповнолітніх (рр. 2, 3). Статистичний метод застосовувався при вивченні офіційної державної статистичної інформації як одного із джерел надходження відомостей про предмет дослідження (р. 2, п. 3.2). Метод контент-аналізу використовувався при аналізі кримінальних справ засуджених неповнолітніх (п.п. 2.1, 2.3, 3.2).

Науково-теоретичною основою дослідження стали праці вітчизняних та зарубіжних фахівців у галузі кримінального та кримінально-виконавчого права, присвячені як загальним проблемам боротьби зі злочинністю неповнолітніх, так і спеціальним питанням покарань, пов'язаних із виправно-трудовим впливом, роботи у галузі

історії держави і права, кримінального права зарубіжних країн, ювенальної юстиції.

Емпіричну базу дослідження становлять статистичні дані Верховного Суду України, що відображають практику призначення покарань, пов'язаних із виправно-трудовим впливом, що застосовуються до неповнолітніх, за період з 1992 до 2009 р. До емпіричної бази дослідження належать також 200 кримінальних справ, які розглядалися судами різних рівнів та регіонів, а також рішення та матеріали узагальнення судової практики Верховного Суду України.

Наукова новизна одержаних результатів. За характером і змістом розглянутих проблем дисертація є першим в Україні комплексним теоретичним дослідженням покарань, пов'язаних із виправно-трудовим впливом, що застосовуються до неповнолітніх, в якому сформовано нові наукові положення і висновки, що виносяться на захист, зокрема:

уперше:

сформульовано визначення покарань, пов'язаних із виправно-трудовим впливом, як заходів примусу, що застосовуються від імені держави за вироком суду до особи, визнаної винною у вчиненні злочину, і полягають у передбаченому законом обмеженні прав і свобод засудженого у поєднанні з виправно-трудовим впливом;

доведено, що покарання і виправно-трудовий вплив є хоча й взаємопов'язаними, але різними правовими категоріями. Застосування виправно-трудового впливу при відбуванні неповнолітніми засудженими певних видів покарань суттєво підвищує їх виправний потенціал. Основні засоби виправно-трудового впливу рекомендовані міжнародним співтовариством при покаранні неповнолітніх злочинців;

з'ясовано основні проблемні аспекти правового регулювання та застосування до неповнолітніх покарань, пов'язаних із виправно-трудовим впливом, запропоновано шляхи їх вирішення. Зокрема, аргументовано необхідність: розширення можливостей та удосконалення застосування до неповнолітніх засуджених таких видів покарань, пов'язаних із виправно-трудовим впливом, як громадські та виправні роботи; видозміни покарання у виді арешту та пов'язування процесу його відбування із виправно-трудовим впливом; введення до системи покарань неповнолітніх такого виду покарання, пов'язаного з виправно-трудовим впливом, як обмеження волі;

конкретизовано положення міжнародно-правових стандартів у сфері поводження з неповнолітніми злочинцями та праці неповнолітніх, що стосуються проблем покарань, пов'язаних із

виправно-трудовим впливом, і на їх основі розроблено пропозиції з удосконалення чинного кримінального законодавства України з обмеження застосування до неповнолітніх покарання у виді позбавлення волі на певний строк сферою тяжких, із застосуванням фізичного насильства до іншої особи, та особливо тяжких злочинів, а також передбачення у чинному КК України можливості застосування до неповнолітніх засуджених покарань у виді громадських робіт, виправних робіт, арешту та обмеження волі з 14-річного віку;

набули подальшого розвитку:

ретроспективне дослідження генезису теоретичних уявлень та законодавчої регламентації покарань, пов'язаних із виправно-трудовим впливом, що застосовуються до неповнолітніх;

положення щодо необхідності приведення системи покарань неповнолітніх у відповідність до принципів її побудови, згідно з яким, зокрема, запропоновано застосовувати певні види покарання в залежності від тяжкості вчиненого злочину: за злочини невеликої тяжкості – штраф, громадські роботи, виправні роботи; за злочини середньої тяжкості – штраф, громадські роботи, виправні роботи, короткостроковий арешт, арешт на вихідні, обмеження волі; за тяжкі злочини – довгостроковий арешт, обмеження волі; за тяжкі, із застосуванням фізичного насильства до іншої особи, та особливо тяжкі злочини – позбавлення волі на певний строк;

удосконалено:

твердження про необхідність подальшої реалізації ідеї щодо скорочення строків та розмірів конкретних видів покарань, які застосовуються до неповнолітніх, наполовину, у порівнянні із строками та розмірами покарань, передбачених Загальною частиною КК України стосовно повнолітніх засуджених;

обґрунтування позиції щодо необхідності диференціації строків відбування арешту та виділення таких його видів – короткостроковий арешт, арешт на вихідні, довгостроковий арешт.

Практичне значення одержаних результатів дослідження. Висунуті й обґрунтовані положення можуть бути використаними у:

науково-дослідній сфері – як матеріали для подальшої розробки проблем призначення й застосування покарань, пов'язаних із виправно-трудовим впливом, що застосовуються до неповнолітніх;

правотворчій діяльності – при підготовці проектів змін до Кримінального та Кримінально-виконавчого кодексів України, інших нормативно-правових актів, що визначають правову природу покарань, пов'язаних із виправно-трудовим впливом, що застосовуються до неповнолітніх, порядок їх виконання;

правозастосовній діяльності – при підготовці постанов Пленуму Верховного Суду України з питань судової практики про застосування покарання до неповнолітніх злочинців, а також у безпосередній практичній діяльності органів кримінальної юстиції;

навчальному процесі – під час викладання курсів кримінального та кримінально-виконавчого права в навчальних закладах юридичного профілю, при підготовці підручників і навчальних посібників, навчальних програм.

Апробація результатів дослідження. Дисертація виконана й обговорена на кафедрі кримінального права Одеської національної юридичної академії. Основні положення й висновки щодо проблем дисертації було викладено у публікаціях, доповідях на наукових конференціях:

5-й (57-й) звітній науковій конференції професорсько-викладацького складу й аспірантів Одеської національної юридичної академії, присвяченій другій річниці присвоєння ОНЮА статусу національної (м. Одеса, 2002 р.);

6-й (58-й) звітній науковій конференції професорсько-викладацького і аспірантського складу Одеської національної юридичної академії, присвяченій третій річниці присвоєння ОНЮА статусу національної (м. Одеса, 2003 р.); Регіональному круглому столі “Актуальні проблеми кримінального і кримінально-процесуального законодавства та практики його застосування” (м. Хмельницьк, 2003 р.); 7-й (59-й) звітній науковій конференції професорсько-викладацького і аспірантського складу ОНЮА, присвяченій четвертій річниці присвоєння ОНЮА статусу національної (м. Одеса, 2004 р.); 8-й (60-й) звітній науковій конференції професорсько-викладацького і аспірантського складу Одеської національної юридичної академії, присвяченій п’ятій річниці присвоєння ОНЮА статусу національної (м. Одеса, 2005 р.); науково-методичному семінарі “Проблеми застосування кримінального законодавства України” (м. Одеса, 2005 р.); семінарах, проведених Одеським інформаційно-аналітичним центром із проблем протидії організований злочинності і кафедрою кримінології та кримінально-виконавчого права (м. Одеса, 2005, 2006 рр.); 9-й (61-й) звітній науковій конференції професорсько-викладацького і аспірантського складу ОНЮА (м. Одеса, 2006 р.); Міжнародно-науковій конференції “Кримінально-правова політика держави: теоретичні та практичні аспекти проблеми” (м. Донецьк, 2006 р.); науково-практичному семінарі “Боротьба зі злочинністю та права людини” (м. Одеса, 2006 р.); Міжнародній науковій конференції студентів та аспірантів “Проблеми імплементації міжнародних норм

кримінально-правового напрямку в національні законодавства” Перші юридичні читання (м. Одеса, 2006 р.); Міжнародній науковій конференції студентів та аспірантів “Європейське і національне кримінальне право: шляхи та перспективи розвитку. Треті юридичні читання” (м. Одеса, 2007 р.);

Міжнародній науковій конференції “Ювенальна політика та ювенальна юстиція в сучасній державі” (м. Одеса, 2007 р.); Міжнародній науково-практичній конференції “Треті Прибузькі юридичні читання” (м. Миколаїв, 2007 р.); 10-й ювілейній звітній науковій конференції професорсько-викладацького і аспірантського складу “Правове життя сучасної України” (м. Одеса, 2007 р.); Всеукраїнській науковій конференції “Правове життя сучасної України” (м. Одеса, 2008 р.); Міжнародній науковій конференції професорсько-викладацького і аспірантського складу “Правове життя сучасної України” (м. Одеса, 2009 р.).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження висвітлені у 22 публікаціях, із них 13 – у наукових фахових виданнях, перелік яких затверджено ВАК України.

Структура дисертації складається із вступу, трьох розділів, що включають сім підрозділів, висновків, сімнадцяти додатків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 243 сторінки, із них основного тексту – 178 сторінок, додатки – на 23 сторінках, список використаних джерел становить 389 найменувань і міститься на 40 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовуються вибір теми дисертаційного дослідження, її актуальність та доцільність, указується на зв’язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначаються мета і завдання, об’єкт, предмет, методологічна база дослідження, розкривається наукова новизна, висвітлюються теоретична та емпірична база, практичне значення одержаних результатів, подаються відомості щодо їх апробації.

Перший розділ “Теоретичні засади та генезис покарань, пов’язаних із виправно-трудовим впливом, що застосовуються до неповнолітніх” складається із двох підрозділів і присвячений дослідженню поняття, змісту, цілей та ознак покарань, пов’язаних із виправно-трудовим впливом, що застосовуються до неповнолітніх, ретроспективному аналізу їх виникнення і розвитку, визначенню

основних
генезису.

тенденцій

У підрозділі 1.1. **“Поняття, зміст та цілі покарань, пов’язаних із виправно-трудовим впливом, що застосовуються до неповнолітніх”** сформульовано поняття покарань, пов’язаних із виправно-трудовим впливом, що застосовуються до неповнолітніх. Зазначено, що особливістю цих покарань, є те, що при їх виконанні здійснюється постійний і специфічний (заснований на праці) виправно-трудовий вплив на засудженого. Покарання і виправно-трудовий вплив є хоча й взаємопов’язаними, але різними правовими категоріями: змістом покарання не охоплюється виправно-трудовий вплив; покарання реалізується на підставі норм кримінального права, а виправно-трудовий вплив регламентовано кримінально-виконавчим (раніше – виправно-трудовим) правом; за допомогою виправно-трудового впливу не вирішується питання завдання карі злочинцеві, але досягається мета покарання – виправлення засудженого. Основними засобами виправно-трудового впливу є суспільно корисна праця, соціально-виховна робота, загальноосвітнє і професійно-технічне навчання, громадський вплив, встановлений порядок виконання та відбування покарання (некаральна частина).

Покаранням, пов’язаним із виправно-трудовим впливом, що застосовуються до неповнолітніх, притаманні ті ж цілі, що ставляться законодавцем перед покаранням взагалі – це виправлення засуджених, а також запобігання вчиненню нових злочинів як засудженими, так і іншими особами. Поділяється позиція, згідно з якою кара визнається сутністю, а не метою покарання, у тому числі сутністю покарань, пов’язаних із виправно-трудовим впливом, що застосовуються до неповнолітніх.

У підрозділі 1.2. **“Виникнення та розвиток покарань, пов’язаних із виправно-трудовим впливом, що застосовуються до неповнолітніх”** зазначається, що до середини XVIII ст. у вітчизняному кримінальному законодавстві була відсутньою детальна правова регламентація питань кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх злочинців. Із середини XVIII ст. спостерігається тенденція гуманізації кримінальної політики стосовно неповнолітніх, виокремлення неповнолітніх як особливої категорії злочинців, залучення громадськості до їх морального виправлення, визначення в законодавчому порядку для відбування покарання неповнолітніми засудженими окремих закладів – виховно-виправних установ,

основною метою яких було моральне виправлення утриманців, підготовка їх до чесного і трудового життя.

Подальший генезис правового регулювання покарань неповнолітніх злочинців свідчить про стійку тенденцію до все більшої диференціації кримінальної відповідальності неповнолітніх, особливо в частині покарань, пов'язаних із виправно-трудовим впливом.

Другий розділ “Види покарань, пов'язаних із виправно-трудовим впливом, передбачених щодо неповнолітніх кримінальним законодавством України” складається із трьох підрозділів і присвячений питанням кримінально-правової характеристики покарань у виді громадських робіт, виправних робіт, позбавлення волі на певний строк, аналізу проблемних аспектів застосування цих видів покарань.

У підрозділі 2.1. “Громадські роботи як вид покарання, що застосовується до неповнолітніх” визначається, що громадські роботи є основним строковим, пов'язаним із виправно-трудовим впливом, видом покарання. Введення покарання у виді громадських робіт до Кримінального кодексу України та можливість його застосування до неповнолітніх злочинців є обгрунтованим та доцільним. Покарання у виді громадських робіт володіє значними каральними та виправними властивостями, у більшості випадків позитивно впливає на неповнолітніх засуджених. Низький рівень рецидивної злочинності осіб, що відбули покарання у виді громадських робіт, свідчить про ефективність цього виду покарання. Практика застосування громадських робіт у зарубіжних країнах також указує на високе профілактичне значення розглянутої міри покарання, її ефективність.

Незважаючи на ряд очевидних переваг, покарання у виді громадських робіт украї рідко застосовується до неповнолітніх, що обумовлено незначною кількістю санкцій статей (частин статей) Особливої частини КК України, які передбачають зазначений вид покарання (громадські роботи в Особливій частині при прийнятті КК України було передбачено тільки у 14 із 699 санкцій, що становило 2%; станом на 23 вересня 2008 р. – у 38 із 748 санкцій, що становило 5,08%; станом на 8 жовтня 2009 р. – у 37 із 760 санкцій, що становило 4,87%), віковими обмеженнями щодо можливостей застосування цього виду покарання, певною суб'єктивною недооцінкою суддями їх виправного потенціалу та відсутністю налагодженого механізму виконання.

У підрозділі 2.2. “Виправні роботи як вид покарання, що застосовується до неповнолітніх” зазначається, що покарання у виді

виправних робіт є основним строковим, пов'язаним із виправно-трудовим впливом, видом покарання. Протягом майже всієї історії свого існування цей вид покарання посідав особливе місце в системі покарань. Широке застосування покарання у виді виправних робіт за радянських часів змінилося істотним зниженням рівня його застосування із здобуттям Україною незалежності, обумовленого високим рівнем безробіття, особливо серед неповнолітніх, та скороченням кількості санкцій статей (частин статей) Особливої частини КК України, що передбачають цей вид покарання (при вступі в дію КК України 2001 р. покарання у виді виправних робіт передбачалося 123 санкціями (17,6%), що на 39% менше у порівнянні із КК України 1960 р.).

Здійснений аналіз дозволив зробити висновок щодо обґрунтованості позицій науковців про необхідність існування покарання у виді виправних робіт та законодавця щодо передбачення у чинному кримінальному законодавстві України стосовно неповнолітніх засуджених покарання у виді виправних робіт, каральні та виховні сторони якого сприяють виправленню засуджених. Зазначається про необхідність більш широкого застосування покарання у виді виправних робіт до неповнолітніх злочинців в Україні.

У підрозділі 2.3. “Позбавлення волі на певний строк як вид покарання, що застосовується до неповнолітніх” зазначається, що покарання у виді позбавлення волі на певний строк до неповнолітніх в Україні застосовується невинувато широко, як у системі покарань взагалі, так і в системі покарань, пов'язаних із виправно-трудовим впливом, зокрема; застосування зазначеного найбільш суворого виду покарання

до неповнолітніх супроводжується настанням низки негативних наслідків, пов'язаних з ізоляцією особистості від суспільства.

Негативні наслідки застосування покарання у виді позбавлення волі на певний строк указують на необхідність вжиття заходів, спрямованих як на скорочення обсягів застосування цього виду покарання стосовно неповнолітніх, так і на активізацію застосування покарань, альтернативних покаранню у виді позбавлення волі на певний строк, у першу чергу покарань, пов'язаних із виправно-трудовим впливом. Обґрунтовується положення про обмеження застосування до неповнолітніх покарання у виді позбавлення волі на певний строк сферою тяжких, із застосуванням фізичного насильства до іншої особи, та особливо тяжких злочинів.

Третій розділ “Міжнародно-правові стандарти та шляхи вдосконалення системи покарань неповнолітніх” складається із двох підрозділів і присвячений аналізу положень міжнародно-правових актів у сфері поводження з неповнолітніми злочинцями та праці неповнолітніх, що стосуються проблеми покарань, пов’язаних із виправно-трудовим впливом, і на їх основі розроблено пропозиції з удосконалення чинного кримінального законодавства України.

У **підрозділі 3.1. “Міжнародно-правові стандарти у сфері застосування до неповнолітніх покарань, пов’язаних із виправно-трудовим впливом”** зазначається, що у міжнародно-правових актах у сфері поводження з неповнолітніми злочинцями та їх покаранням зроблено наголос на максимальному обмеженні застосування до неповнолітніх покарань, пов’язаних із будь-якими формами “тюремного” ув’язнення, та на розширенні сфери застосування альтернативних “тюремному” ув’язненню покарань. Поміщення неповнолітніх засуджених у виправні установи, згідно з міжнародними стандартами у сфері покарання неповнолітніх, повинно розцінюватися як надзвичайний захід, а характер діяльності цих установ більшою мірою має бути виховним, виправним та освітнім, а не каральним; перевага при відбуванні неповнолітніми засудженими покарання має надаватися установам “відкритого”, а не “закритого” типу; залучення неповнолітніх засуджених до праці, як реалізації виправного впливу, є можливим при досягненні ними 14 років (легкі роботи).

У **підрозділі 3.2. “Шляхи вдосконалення системи покарань неповнолітніх”** указується на суттєві недоліки існуючої системи покарань, що обумовлює превалювання застосування до неповнолітніх в Україні покарання у виді позбавлення волі на певний строк.

Удосконалення системи покарань неповнолітніх в Україні має здійснюватися відповідно до вимог міжнародно-правових актів і зобов’язань української держави перед світовим співтовариством у напрямках розширення можливостей диференціації кримінальної відповідальності та гуманізації покарання неповнолітніх. Положення кримінального законодавства України про покарання неповнолітніх, як і покарання в цілому, повною мірою мають відповідати ознакам системи і відповідно, формувати систему покарань неповнолітніх в Україні.

Визначено та обґрунтовано заходи, спрямовані на удосконалення системи покарань неповнолітніх в Україні: розширення можливостей та удосконалення застосування вже існуючих видів покарань, пов’язаних із виправно-трудовим впливом (громадські та виправні

роботи); видозміна такого виду покарання як арешт та пов'язування процесу його відбування із застосуванням виправно-трудового впливу; введення до системи покарань неповнолітніх такого виду покарання, пов'язаного з виправно-трудоим впливом, як обмеження волі.

ВИСНОВКИ

У дослідженні наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової проблеми, що полягає у встановленні кримінально-правових засад покарань, пов'язаних із виправно-трудоим впливом, які застосовуються до неповнолітніх, та розробка пропозицій з удосконалення чинного кримінального і кримінально-виконавчого законодавства у цій сфері суспільних відносин, заснованих на реалізації міжнародно-правових стандартів щодо покарання неповнолітніх, розширення можливостей застосування до зазначеної категорії засуджених основних засобів виправно-трудоого впливу, гуманізації покарання неповнолітніх.

До основних результатів дослідження слід віднести:

1. Генезис кримінального та виправно-трудоого (кримінально-виконавчого) законодавств як взаємопов'язаних категорій однієї нормативної системи призвів до поділу покарань на пов'язані та не пов'язані із виправно-трудоим впливом. Критерієм такої класифікації покарань є застосування виправно-трудоого впливу при відбуванні засудженими певних видів покарань. Громадські роботи, виправні роботи, позбавлення волі на певний строк є видами покарань, пов'язаними з виправно-трудоим впливом, що застосовуються до неповнолітніх в Україні.

2. Покарання у виді громадських робіт володіє каральними та виправними властивостями, у більшості випадків справляє позитивний вплив на неповнолітніх засуджених. Невисокий рівень рецидивної злочинності осіб, що відбули покарання у виді громадських робіт, свідчить про ефективність цього виду покарання. Низькі показники застосування покарання у виді громадських робіт до неповнолітніх засуджених пов'язані з незначною кількістю санкцій статей (частин статей) Особливої частини КК України, що передбачають зазначений вид покарання, певною суб'єктивною недооцінкою суддями їх виправного потенціалу та відсутністю налагодженого механізму виконання цього виду покарання.

3. Аналіз соціально-правових, організаційних та матеріально-фінансових проблем, пов'язаних із покаранням у виді виправних робіт, доводить необхідність більш широкого застосування цього виду

покарання та потребу в удосконаленні процесу його відбування неповнолітніми засудженими шляхом: зміцнення матеріально-фінансового та кадрового потенціалу кримінально-виконавчих інспекцій у відповідності до загальноприйнятих світових стандартів, створення спеціального підрозділу в системі кримінально-виконавчої інспекції, який діяв би на умовах пробації та здійснював збір інформації про особистість неповнолітнього, займався наглядом за його поведінкою та працевлаштуванням, залученням громадськості до процесу виховання та виправлення; закріплення у КВК України обов'язку власника підприємства, де відбуває покарання у виді виправних робіт неповнолітній, щодо доведення вироку суду до відома трудового колективу; реалізації положення, яке зобов'язувало би власника та трудовий колектив підприємства проводити із засудженими неповнолітніми виховну роботу.

4. З метою подолання основних проблем правового регулювання та застосування до неповнолітніх покарань, пов'язаних із виправно-трудовим впливом, та, в цілому, удосконалення системи покарань неповнолітніх, пропонується: видозмінити покарання у виді арешту та пов'язати процес його відбування із застосуванням виправно-трудового впливу, здійснити диференціацію строків відбування арешту та виділення таких його видів – короткостроковий арешт, арешт на вихідні, довгостроковий арешт; ввести до системи покарань неповнолітніх такий вид покарання, пов'язаний із виправно-трудовим впливом, як обмеження волі; покарання у виді громадських робіт, виправних робіт, арешту та обмеження волі застосовувати до неповнолітніх злочинців з 14-річного віку; обмежити можливості застосування до неповнолітніх покарання у виді позбавлення волі на певний строк сферою тяжких, із застосуванням фізичного насильства до іншої особи, та особливо тяжких злочинів.

У зв'язку із цим: ч. 1 ст. 98 КК України викласти у такій редакції:

“Стаття 98. Система покарань

До неповнолітніх, визнаних винними у вчиненні злочинів, судом можуть бути застосовані такі основні види покарань:

- 1) штраф;
- 2) громадські роботи;
- 3) виправні роботи;
- 4) арешт;
- 5) обмеження волі;
- 6) позбавлення волі на певний строк.

4.1. Забезпечуючи реалізацію пропозицій з удосконалення системи покарань неповнолітніх та застосування певних видів покарань до неповнолітніх засуджених, пропонується доповнити КК України ч.ч. 3, 4 ст. 98 та викласти їх у такій редакції:

“3. Неповнолітньому, в залежності від тяжкості вчиненого злочину, можуть бути призначені такі види покарання:

за злочини невеликої тяжкості: штраф, громадські роботи, виправні роботи;

за злочини середньої тяжкості: штраф, громадські роботи, виправні роботи, короткостроковий арешт, арешт на вихідні, обмеження волі;

за тяжкі злочини: довгостроковий арешт, обмеження волі;

за тяжкі, із застосуванням фізичного насильства до іншої особи, та особливо тяжкі злочини: позбавлення волі на певний строк.

4. Строки покарань неповнолітнім встановлюються в межах статей розділу XV Загальної частини КК України”.

4.2. Статтю 101 КК України викласти у такій редакції:

“Стаття 101. Арешт

1. Арешт полягає у триманні неповнолітнього, який досяг 14-річного віку, в умовах ізоляції у спеціально пристосованих установах – арештних домах, з обов’язковим залученням до праці.

2. У залежності від особистості неповнолітнього засудженого та тяжкості вчиненого ним діяння, суд при постановленні обвинувального вироку може призначити один із таких видів арешту: короткостроковий арешт, арешт на вихідні, довгостроковий арешт.

3. Короткостроковий арешт призначається строком до шести днів, арешт на вихідні – строком від однієї до чотирьох субот та неділь, довгостроковий арешт – строком від одного до чотирьох тижнів”.

4.3. Виключити із ч. 3 ст. 61 словосполучення “до неповнолітніх”, передбачити у КК України ст.101-1 “Обмеження волі” та викласти її в такій редакції:

“Стаття 101-1. Обмеження волі

1. Покарання у виді обмеження волі полягає у триманні неповнолітнього, який досяг 14-річного віку, в спеціальному виправно-виховному центрі без ізоляції від суспільства в умовах здійснення за ним нагляду з обов’язковим залученням засудженого до праці.

2. Обмеження волі встановлюється на строк від шести місяців до двох років шести місяців, а при вчиненні тяжкого злочину – до п’яти років.”

4.4. Статтю 102 КК України викласти у такій редакції:

“Стаття 102. Позбавлення волі на певний строк

1. Позбавлення волі є найсуворішим видом покарання, що може бути застосований до неповнолітнього, визнаного винним у вчиненні злочину на строк від шести місяців до семи років шести місяців.

2. Покарання у виді позбавлення волі призначається неповнолітньому:

1) за тяжкий, із застосуванням фізичного насильства до іншої особи, злочин – на строк до п’яти років;

2) за особливо тяжкий злочин – на строк до семи років шести місяців.

3. Неповнолітні, засуджені до покарання у виді позбавлення волі, відбувають його у спеціальних виховних установах”.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Березовська Н.Л. Виправні роботи і їх застосування до неповнолітніх / Н.Л. Березовська // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. праць. Актуальні проблеми кримінального права, кримінології та кримінально-виконавчого права. – О. : Юрид. л-ра, 2002. – Вип. 15. – С. 25-29.

2. Березовська Н.Л. Позбавлення волі на певний строк / Н.Л. Березовська // Актуальні проблеми кримінального і кримінально-процесуального законодавства і практики його застосування : зб. тез доповідей учасн. Регіон. кругл. столу. – Хмельницький : ХІУП, 2003. – С. 124-126.

3. Березовська Н.Л. Загальні питання застосування до неповнолітніх покарання у виді виправних робіт / Н.Л. Березовська // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. праць. – О. : Юрид. л-ра, 2002. – Вип. 16. – С. 632-636.

4. Березовська Н.Л. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх / Н.Л. Березовська // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. праць. – О. : Юрид. л-ра, 2003. – Вип. 18. – С. 832-836.

5. Березовська Н.Л. Застосування громадських робіт до неповнолітніх / Н.Л. Березовська // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. праць. / Редкол.: С.В. Ківалов (голов. ред.) та ін. – О. : Юрид. л-ра, 2004. – Вип. 22. – С. 847-851.

6. Березовська Н.Л. Покарання, пов'язані з виправно-трудовим впливом, що застосовуються до неповнолітніх / Н.Л. Березовська // Актуальні проблеми політики : зб. наук. праць / Голов. ред. С.В. Ківалов; відп. за вип. Л.І. Кормич. – О. : Фенікс, 2004. – Вип. 22. – С. 166-170.

7. Березовська Н.Л. Праця як елемент впливу на неповнолітнього злочинця при застосуванні виправних робіт / Н.Л. Березовська // Актуальні проблеми політики : зб. наук. праць / Голов. ред. С.В. Ківалов; відп. за вип. Л.І. Кормич. – О. : Фенікс, 2005. – Вип. 27. – С. 180-183.

8. Березовська Н.Л. Каральні властивості громадських робіт / Н.Л. Березовська // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. праць. – Вип. 25 / Редкол. : С.В. Ківалов (голов. ред.) та ін.; відп. за вип.

Ю.М. Оборотов. – О. : Юрид. л-ра, 2005. – С. 444-448.

9. Березовська Н.Л. Каральні властивості виправних робіт, що застосовуються до неповнолітніх злочинців / Н.Л. Березовська // Правовые проблемы противодействия организованной преступности : сб. науч. статей / Под ред. М.Ф. Орзиха, В.Н. Дрёмина. – Библиотека журнала “Юридический вестник”. – О. : Фенікс, 2005. – С. 39-45.

10. Березовська Н.Л. Громадські роботи: деякі положення кримінального законодавства інших країн / Н.Л. Березовська // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. праць. – О. : Юрид. л-ра, 2005. – Вип. 15. – С. 25-29.

11. Березовська Н.Л. Міжнародно-правові стандарти застосування до неповнолітніх злочинців покарань, пов'язаних з виправно-трудовим впливом / Н.Л. Березовська // Боротьба зі злочинністю та права людини : зб. наук. статей / За ред. М.П. Орзиха, В.М. Дрьоміна. – Б-ка журн. “Юридичний вісник”. – О. : Фенікс, 2006. – С. 74-81.

12. Березовська Н.Л. Позбавлення волі в системі покарань, що застосовуються до неповнолітніх / Н.Л. Березовська // Правове життя сучасної України : тези доповідей 9-ї звіт. наук. конф. професор.-виклад. і аспірант. складу / Відп. ред. Ю.М. Оборотов // Одеська націон. юрид. акад. – О. : Фенікс, 2006. – С. 242-243.

13. Березовская Н.Л. Отличие общественных и исправительных работ / Н.Л. Березовская // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ. Проблеми застосування кримінального законодавства України. – Луганськ : ЛДУВС, 2007. – С. 19-22.

14. Березовська Н.Л. Застосування арешту до неповнолітніх злочинців / Н.Л. Березовська // “Європейське і національне кримінальне право: шляхи та перспективи розвитку. Треті юридичні читання” : Матеріали міжнар. наук. конф. студентів та аспірантів. – Укладачі: Є.Л. Стрельцов, І.С. Доброход / За заг. ред. Є.Л. Стрельцова, 2007 р. – С. 126-128.

15. Березовська Н.Л. Сутність та види покарань, пов’язаних з виправно-трудовим впливом, що застосовуються до неповнолітніх / Н.Л. Березовська // Актуальні проблеми політики : зб. наук. праць / Голов. ред. С.В. Ківалов; відп. за вип. Л.І. Кормич. – О. : Фенікс, 2007. – Вип. 32. – С. 159-167.

16. Березовська Н.Л. Нагляд за неповнолітніми особами, звільненими з виховних установ / Н.Л. Березовська // Визначальні тенденції генезису державності і права : зб. наук. праць міжнар. наук.-практ. конф. “Треті Прибузькі юридичні читання” / За ред. В.І. Терентьева, О.В. Козаченка. – Миколаїв : Іліон, 2007. – С. 359-364.

17. Березовська Н.Л. Проблеми застосування покарань до неповнолітніх засуджених / Н.Л. Березовська // Ювенальна політика та ювенальна юстиція в сучасній державі : матеріали міжнар. наук. конф. 21–22 вересня 2007 р. / За заг. ред. проф. Ю.М. Оборотова; Одеська національна юридична академія. – О. : Фенікс, 2007. – С. 263-268.

18. Березовська Н.Л. Позбавлення волі в системі покарань неповнолітніх / Н.Л. Березовська // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. праць. – Вип. 32 / Редкол.: С.В. Ківалов (голов. ред.) та ін.; відп. за вип. Ю.М. Оборотов. – О. : Юрид. л-ра, 2007. – № 32. – С. 150-155.

19. Березовська Н.Л. Цілі покарання неповнолітніх / Н.Л. Березовська // Правове життя сучасної України : тези доп. Всеукр. наук. конф. “Правове життя сучасної України” / Відп. ред. д-р юрид. наук, проф. Ю.М. Оборотов // Одеська національна юридична академія. – О. : Фенікс, 2008. – С. 361-363.

20. Березовська Н.Л. Виникнення та розвиток поняття покарань, пов’язаних з виправно-трудовим впливом, що застосовуються до неповнолітніх / Н.Л. Березовська // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. праць. – 1997–2008. – Вип. 44. – С. 289-295.

21. Березовська Н.Л. Вдосконалення арешту як виду покарання, що застосовується до неповнолітніх / Н.Л. Березовська // Правове життя сучасної України : тези доп. міжнар. наук. конф. проф.-виклад. та аспірант. складу / Відп. ред. д-р юрид. наук, проф. Ю.М. Оборотов // Одеська національна юридична академія. – О. : Фенікс, 2009. – С. 529-531.

22. Березовська Н.Л. Поняття системи покарань неповнолітніх / Н.Л. Березовська // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. праць. – Вип. 47 / редкол.: С.В. Ківалов (голов. ред.) та ін.; відп. за вип. Ю.М. Оборотов. – О. : Юрид. л-ра, 2009. – С. 30-33.

АНОТАЦІЯ

Березовська Н.Л. Покарання, пов'язані з виправно-трудовим впливом, що застосовуються до неповнолітніх. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. – Одеська національна юридична академія, Одеса, 2010.

Дисертація присвячена проблемам покарань, пов'язаним із виправно-трудовим впливом, що застосовуються до неповнолітніх.

У роботі здійснено дослідження теоретико-правових засад покарань, пов'язаних із виправно-трудовим впливом, що застосовуються до неповнолітніх, проаналізовано їх зміст, цілі та ознаки, встановлено види, визначено основні тенденції генезису; розроблено науково-обґрунтовані пропозиції з удосконалення системи покарань неповнолітніх у площині реалізації міжнародно-правових стандартів щодо покарання неповнолітніх, гуманізації покарання та розширення можливостей застосування основних засобів виправно-трудового впливу при відбуванні неповнолітніми певних видів покарань.

Ключові слова: покарання, виправно-трудовий вплив, неповнолітні, система покарань неповнолітніх.

АННОТАЦИЯ

Березовская Н.Л. Наказания, связанные с исправительно-трудовым воздействием, применяемые к несовершеннолетним. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.08 – уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право. – Одесская национальная юридическая академия, Одесса, 2010.

Диссертация посвящена наказаниям, связанным с исправительно-трудовым воздействием, применяемым к несовершеннолетним.

Осуществлено исследование теоретико-правовых основ наказаний, связанных с исправительно-трудовым воздействием,

применяемых к несовершеннолетним, определены их содержание, цели и признаки, охарактеризованы виды, основные тенденции генезиса.

Установлено, что наказаниями, связанными с исправительно-трудовым воздействием, применяемым к несовершеннолетним, являются меры принуждения, применяемые от имени государства по приговору суда и заключающиеся в предусмотренных законом ограничениях прав и свобод осужденного в сочетании с исправительно-трудовым воздействием. Критерием осуществленной классификации наказаний является применение к несовершеннолетним при отбывании наказания исправительно-трудового воздействия. Основными средствами исправительно-трудового воздействия признаны: общественно полезный труд, социально-воспитательная работа, общеобразовательное и профессионально-техническое обучение, общественное воздействие, режим (в некарательной части).

Наказаниям, связанным с исправительно-трудовым воздействием, применяемым к несовершеннолетним, присущи те же цели, которые ставятся законодателем перед наказанием вообще – это исправление осужденных, а также предупреждение совершения новых преступлений как осужденными, так и иными лицами. Касательно проблемы признания кары целью или сущностью наказания разделяется позиция, согласно которой кара является сущностью, а не целью наказания, в том числе сущностью наказаний, связанных с исправительно-трудовым воздействием, применяемым к несовершеннолетним.

Определено, что наказание и исправительно-трудовое воздействие, хотя и взаимосвязанные, но отдельные правовые категории. Применение мер исправительно-трудового воздействия при отбывании несовершеннолетними осужденными определённых видов наказания существенно повышает их исправительный потенциал.

Проанализированы основные проблемы применения к несовершеннолетним наказаний, связанных с исправительно-трудовым воздействием. Указано на необходимость дальнейшей реализации международно-правовых стандартов в сфере наказания несовершеннолетних, гуманизации наказания, расширения возможностей применения мер исправительно-трудового воздействия при отбывании несовершеннолетними осужденными определенных видов наказания.

Высказаны предложения по усовершенствованию правового регулирования наказаний, связанных с исправительно-трудовым

воздействием, применяемым к несовершеннолетним, направленные в целом на усовершенствование системы наказаний несовершеннолетних в Украине. Это: видоизменение наказания в виде ареста и связывание процесса его отбывания несовершеннолетними с необходимостью применения мер исправительно-трудового воздействия, осуществление дифференциации сроков отбывания ареста и выделение таких его видов – краткосрочный арест, арест на выходные и долгосрочный арест; введение в систему наказаний несовершеннолетних такого вида наказания, связанного с исправительно-трудовым воздействием, как ограничение свободы; применение наказаний в виде общественных работ, исправительных работ, ареста и ограничения свободы к несовершеннолетним с 14-летнего возраста.

Аргументирована позиция, согласно которой сроки и размеры наказаний, применяемых к несовершеннолетним, должны быть наполовину меньшими в сравнении с аналогичными сроками и размерами наказаний, применяемых к совершеннолетним, что является продолжением избранного законодателем направления уголовной политики по гуманизации наказания несовершеннолетних.

Сделан вывод о необходимости ограничения применения к несовершеннолетним наказания в виде лишения свободы на определенный срок сферой тяжких, связанных с применением физического насилия в отношении других лиц, и особо тяжких преступлений. Внесено предложение о назначении определённого вида наказания в зависимости от тяжести совершенного преступления.

Ключевые слова: наказание, исправительно-трудовое воздействие, несовершеннолетние, система наказаний несовершеннолетних.

SUMMARY

Berezovska N.L. Punishments related to correctional labour impact employed to minors. – Manuscript

The thesis to obtain Candidate of Law Degree by specialty 12.00.08 – Criminal Law and Criminology; Criminal Executive Law. – Odessa National Law Academy, Odessa, 2010.

The thesis covers problems of punishments related to correctional labour impact employed to minors.

In the thesis theoretical and legal foundations of punishments related to correctional labour impact employed to minors are researched, their content, purposes and signs are analyzed, kinds are established, basic tendencies of

genesis are defined; caused by improvement of system of punishments employed to minors in the area of realization of international legal standards related to punishments employed to minors, humanization of punishment and expansion of opportunities to apply basic means of correctional labour impact by minors' serving concrete kinds of sentences theoretically substantiated suggestions are elaborated.

Key words: punishment, correctional labour impact, minors, system of punishment employed to minors.